

Левченко В. П., професор, Степура О. В. магістр

Київський національний університет технологій та дизайну

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***Анотація.** В статті досліджено оцінку запровадження діджиталізації та цифрових трансформацій банківської системи України, яка надала змогу встановити, що діджиталізація банківської системи є потужним інструментом, здатним забезпечити подальший розвиток економіки України, сприяти підвищенню конкурентоздатності банків та зростанню рівня довіри клієнтів. Систематизовано виклики діджиталізації банківської сфери України, визначено принципи запровадження цифровізації банківської системи України. Досліджено основні напрями банківських інновацій в Україні та запропоновано основні домінанти інтеграції Payoneer у Privat24.*

***Ключові слова:** діджиталізація, цифрова трансформація, банківська система України, конкурентоздатність банків, розвиток економіки, довіра клієнтів, цифровізація, банківські інновації, домінанти інтеграції.*

Levchenko V. P., Stepura O. V.

Kyiv National University of Technologies and Design

UPDATE ON THE IMPLEMENTATION OF DIGITAL TRANSFORMATIONS OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

***Abstract.** The article examines the assessment of the introduction of digitalization and digital transformations of the banking system of Ukraine, which made it possible to establish that the digitalization of the banking system is a powerful tool capable of ensuring the further development of the economy of Ukraine, contributing to increasing the competitiveness of banks and increasing the level of customer trust. The challenges of digitalization of the banking sphere of Ukraine have been systematized, the principles of the introduction of digitalization of the banking system of Ukraine have been determined. The main directions of banking innovations in Ukraine were studied and the main dominants of the integration of Payoneer in Privat24 were proposed.*

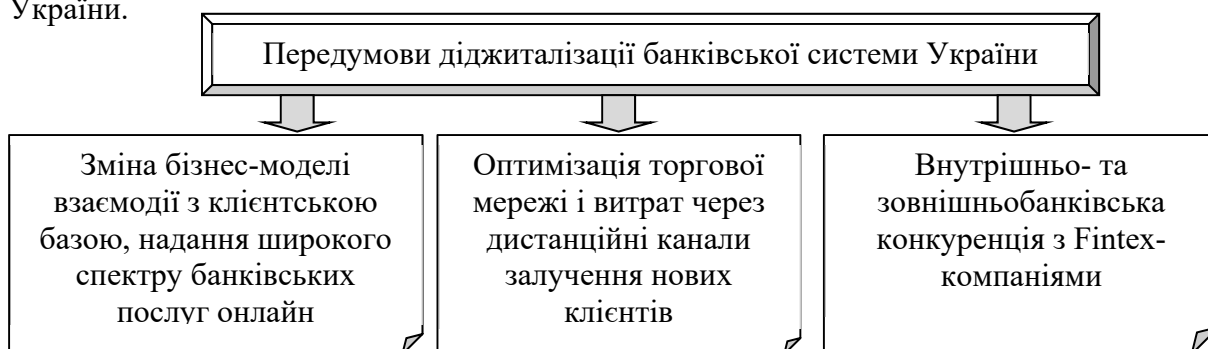
***Keywords:** digitalization, digital transformation, banking system of Ukraine, competitiveness of banks, economic development, customer trust, digitalization, banking innovations, integration dominants.*

Вступ. Запровадження цифрових трансформацій в банківській системі України є важливим етапом у розвитку фінансового сектору та економіки загалом. Ці процеси спрямовані на поліпшення ефективності, зручності обслуговування клієнтів, підвищення безпеки та конкурентоспроможності українських банків. Запровадження цифрових трансформацій може полегшити життя не лише банкірів, але й кожного, хто користується фінансовими послугами. Зменшення бюрократії, зручний доступ до інформації та швидкі грошові операції – це лише деякі переваги, які можуть виникнути в результаті цього процесу. Активізація фінансових технологій та відкрита банківська політика можуть стати ключовими кроками у забезпеченні конкурентоспроможності банківської системи. Це також може підтримати інновації та створити сприятливе середовище для стартапів у фінтех-галузі.

В умовах глобалізації розвиток digital-технологій, забезпечення клієнтів сучасними продуктами та послугами має визначальну роль у розвитку банківської системи України. Перевагами діджиталізації є оптимізація часу, ріст продуктивності, покращення комунікацій, можливості upsell-продажів тощо. Однією із цілей Стратегії НБУ до 2025 р. є рух у напрямку активізації фінансових технологій та відкрита банківська політика, що підтримує перехід суспільства до цифрового банкінгу.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження актуальності запровадження діджиталізації та цифрових трансформацій банківської системи України та визначення переваг, які при цьому виникнуть.

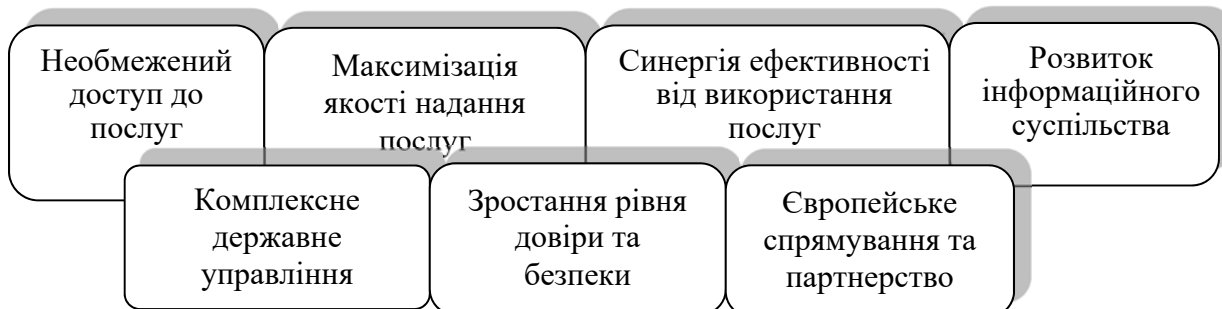
Результати досліджень. За прогнозами порталу Statista, проникнення онлайн-банкінгу у 2025 р. охоплюватиме 22 % населення України (у 2021 р. – 15 %). Поряд з тим, актуальною проблемою сучасного функціонування банківської сфери є рівень її фінансової безпеки та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників. Розвиток сучасних технологій та зростання потреб населення в отриманні ефективних цифрових послуг та продуктів спонукає до необхідності поглиблення процесу діджиталізації та цифрових трансформацій у банківській системі. За оцінками експертів, застосування цифровізації в Україні в період до 2030 р. сприятиме приросту ВВП більш як у 8 р. (до 1 трлн дол.). Такі виклики виступають передумовою як для забезпечення комфорту, безпечності й спрощення взаємодії клієнтів із банківськими установами, так і для конкурування на фінансовому ринку (рис. 1). При цьому, максимізація зручності та мінімізація затраченого часу є головними пріоритетами діджиталізації банківської сфери України.

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Рис. 1. Систематизація викликів діджиталізації банківської сфери України

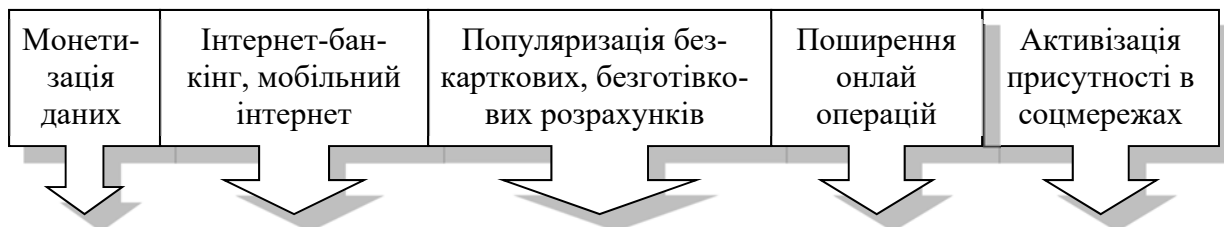
При визначенні перспектив запровадження діджиталізації та цифрових трансформацій банківської системи України, варто розрізнити поняття діджиталізації та цифровізації. За визначеннями фахівців, «діджиталізація – це перехід від індустріальної епохи й аналогових технологій до епохи знань і творчості, що характеризується цифровими технологіями та інноваціями в цифровому бізнесі» [6]. Сутність цифровізації визначається законодавством як: «... насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного об'єкту між ними, що створює кіберфізичний простір» [7]. Втілення цифрових технологій передбачає дотримання законодавчо визначених принципів (рис. 2).

Джерело: систематизовано автором на основі [6; 7].

Рис. 2. Принципи запровадження цифровізації банківської системи України

Важливістю діджиталізації банківської сфери та платіжних систем є прискорення руху електронної комерції, створення, таким чином, додаткових прибутків для банківських установ, клієнтів, формування конкурентних переваг, сприяння пришвидшенню отримання коштів державою через платежі, збори, податки. Інноваційні зміни банківської системи в процесі діджиталізації є досить вагомими та реалізуються в таких аспектах (рис. 3).

Джерело: систематизовано автором на основі [2–6].

Рис. 3. Основні напрями банківських інновацій в Україні

Дані напрями мають свій прояв, який матиме позитивний ефект від запровадження в банківській системі України:

- по-перше, для клієнтів – у поліпшенні якості й доступності банківських послуг серед користувачів, а також у подальшому розширенні асортименту, враховуючи останні досягнення та інновації;
- по-друге, для банків – у зростанні рівня конкурентоспроможності та прибутковості шляхом розширення клієнтської бази, а також максимізації позитивного ефекту роботи у цілому через збільшення ефективності роботи загалом за рахунок оптимізації організаційних структур і зростання технологічних можливостей;
- по-третє, для суспільства у вигляді поліпшення загальної якості життя за рахунок доступності банківських послуг і запровадження новітніх фінансових технологій у широке користування.

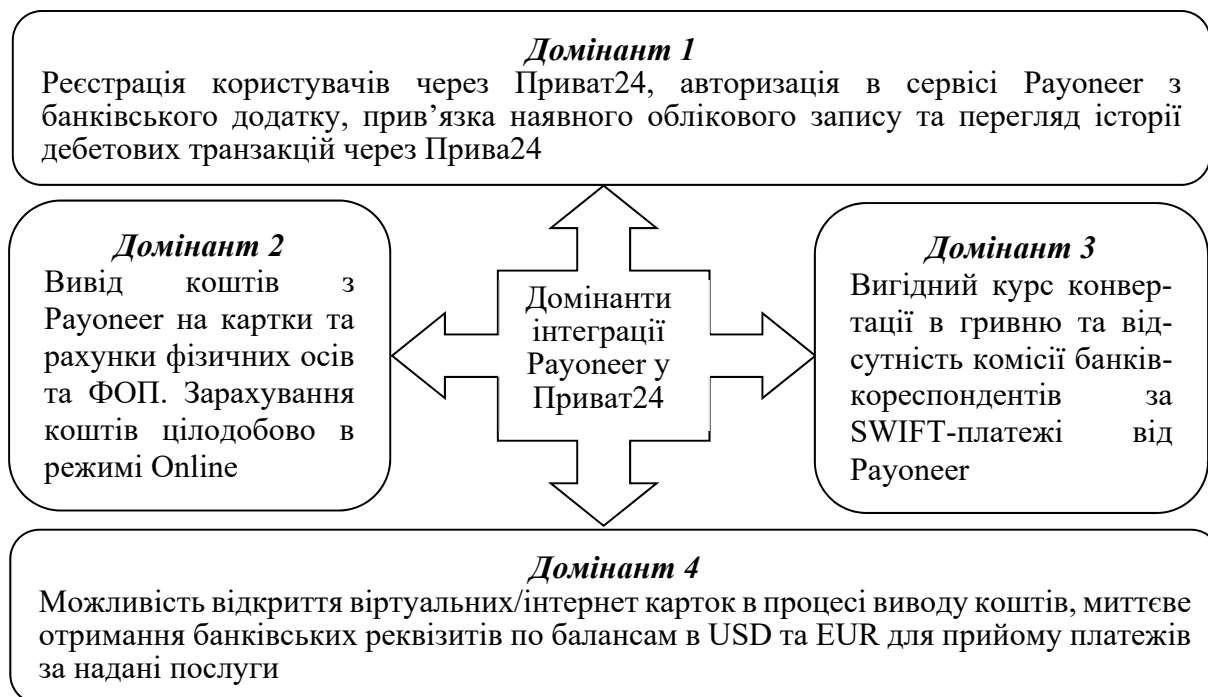
Таким чином, найпопулярнішою інновацією на даний момент є мобільний банкінг. Банк у телефоні є доступним для всіх власників смартфона, а також досить безпечним, зручним та портативним. Його використовують майже щодня для повсякденних цілей. На сьогодні кожен 3-й інтернет-користувач віком 16–65 років декларує, що здійснював оплату за товари або послуги через інтернет хоча б один раз на місяць.

Оцінюючи етапи діджиталізації, варто зупинитися на окремих нововведеннях, а саме – інтеграція PayPal в Приват24 та в WEB версію «Приватбанк». Інтеграція PayPal в Приват24 – визначна подія для банківського сектору та ФОП України. Він є світовим партнером у галузі цифрової комерції та з 2005 р. винаходить і створює глобальну екосистему, аби весь світ міг реалізувати свій потенціал. Від підприємців-початківців на ринках, що розвиваються, до провідних світових цифрових брендів, таких як Airbnb, Amazon, Google, Upwork та Walmart.

PayPal пропонує наступні інструменти для успішного розвитку бізнесу приватних підприємців (рис. 4).

Крім того, для підприємців створено окремі умови щодо валютного контролю, зокрема, платежі до 400 тис. грн (в еквіваленті) за умови відсутності ознак ризикованості зараховуються автоматично, а для платежів на суму понад 400 тис. грн (в еквіваленті) діє спрощений валютний контроль (при умові разового додавання в Приват24 листа про договір-оферту).

Популярними та широко використовуваними є електронні платіжні системи Apple pay та Google pay. Порівняно нещодавно у «Приватбанк» з'явилася послуга грошових переказів через мобільний додаток Приват24, використовуючи номер мобільного телефону отримувача. За офіційними даними «ПриватБанк», переважна більшість клієнтів (95%) користуються сервісом для переказів за номером телефону на картки «Приватбанку». Близько 5% від загальної кількості таких операцій припадає на перекази на картки інших українських банків.

Джерело: побудовано автором на основі [4–7].

Рис. 4. Домінанти інтеграції Payoneer у Приват24

В умовах діджиталізації нещодавно з'явився новітній застосунок для представників малого і середнього бізнесу – STARKASA. STARKASA є інноваційним застосунком для торгівлі, терміналом, касовим апаратом, котрий також може використовуватися для замовлення товарів онлайн, із залученням лише власного смартфона. Засновниками даного додатку є компанія «Київстар» та транснаціональна платіжна компанія Visa. Відповідно до Закону України від 01.12.2020 р. № 1017-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо лібералізації застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку та скасування механізму компенсації покупцям (споживачам) за скаргами щодо порушення встановленого порядку проведення розрахункових операцій частини суми застосованих штрафних санкцій» з 1 січня 2022 р. передбачене обов'язкове використання РРО/ПРРО (програмного реєстратора розрахункових операцій) для ФОП, платників єдиного податку 2–4 груп, і застосунок STARKASA є досить зручним варіантом діджиталізованої каси з ПРРО, можливості якого вказані на рис. 5.

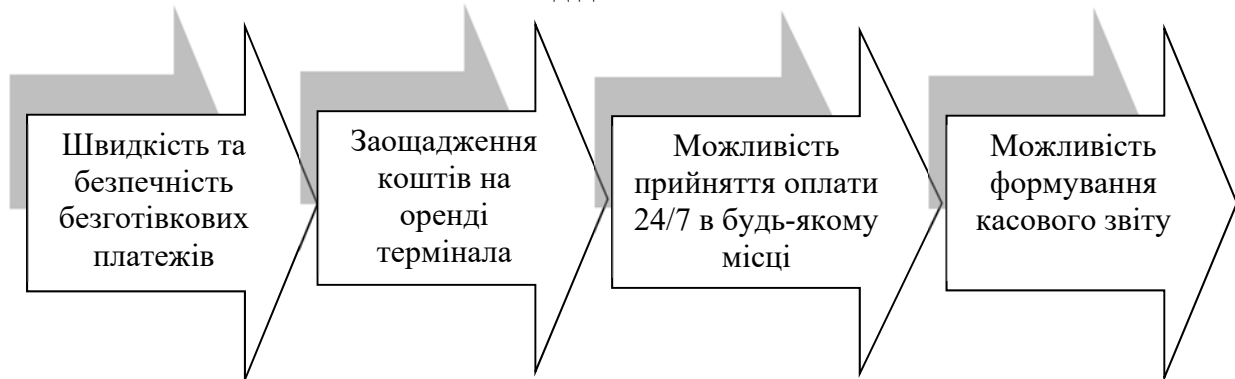
Технологія Visa Tap to Phone, яка використовується як основна у програмі STARKASA, дозволяє здійснювати прийом платежу в сегменті малого та середнього бізнесу, для якого традиційний еквайринг потребує суттєвих інвестицій.

Переваги використання технології Tap to Phone мають наступний вигляд (рис. 6).

Джерело: побудовано автором на основі [6].

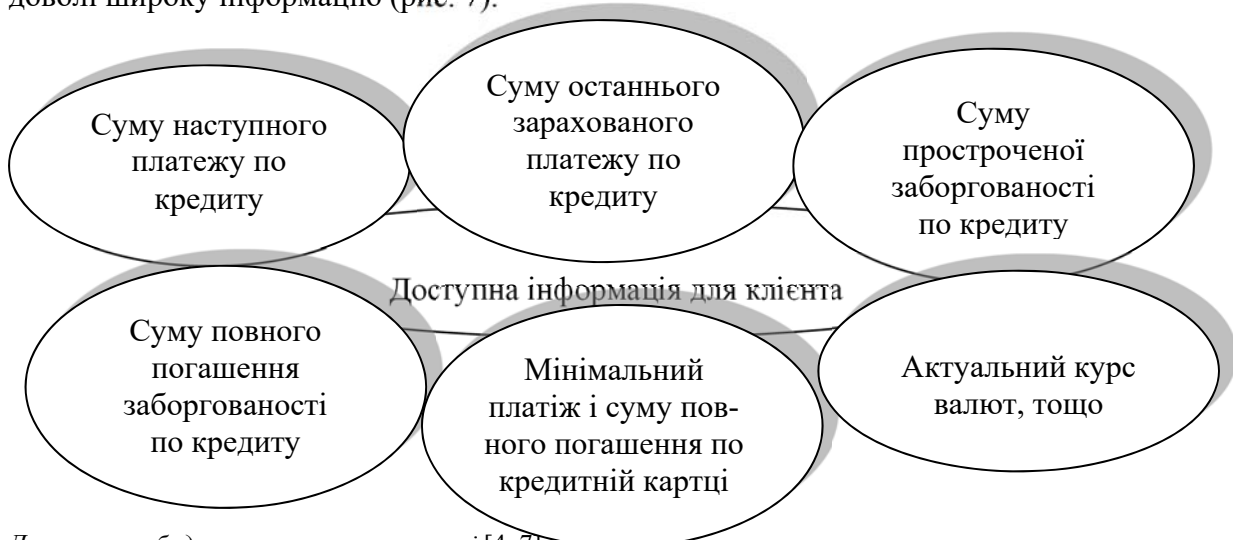
Рис. 5. Можливості діджиталізованої каси з ПРРО

Джерело: побудовано автором на основі [5–7].

Рис. 6. Переваги використання технології Tap to Phone

Також до позитивної оцінки переваг діджиталізації банківської системи можна віднести можливість формату 24/7 для інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу. Своєю чергою, завдяки даному формату протягом декількох секунд клієнт може отримати доволі широкую інформацію (рис. 7).

Джерело: побудовано автором на основі [4–7].

Рис. 7. Види інформації, які користувач може отримати завдяки формату 24/7

Варто додати, що STARKASA має ширші можливості, ніж звичайні РРО/ПРРО. До таких додаткових послуг всередині застосунку можна віднести STARKASA.MARKET, що є онлайн-платформою для замовлення товарів у постачальників.

Актуальною проблемою діджиталізації банківської сфери є також безпека даних користувачів цифрових інновацій. Так, в Україні за липень 2022 р. зареєстрували 203 ворожі кібератаки. Урядова команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA, яка діє при Держспецзв'язку, попереджає про розповсюдження в популярних месенджерах шахрайських публікацій із пропозиціями отримати соціальні виплати для українських біженців. Розглядаючи процес діджиталізації з технічного боку, можна помітити, що трапляються випадки, коли банки вводять інновації, не піддаючи їх досить ретельній перевірці та тестуванню. Система інтернет-банку є досить вразливою. В момент входу до особистого кабінету є ризик доступу шахраїв до особистих даних та коштів клієнтів, а отже мають місце випадки зчитування інформації шахраями, що призводить до їх доступу до особистого кабінету клієнта і розпорядження його коштами.

Ефективними методами для протистояння кіберзлочинності й підвищення рівня захищеності персональних даних вважається впровадження єдиної законодавчої бази зі стандартами безпеки та корпоративної культури, контроль стану систем кібербезпеки, використання заходів запобігання витоку даних, забезпечення максимальної конфіденційності користувачами цифрових продуктів, поширення інструкції безпечного користування інноваціями серед клієнтів, а також впровадження новітніх технологій захисту.

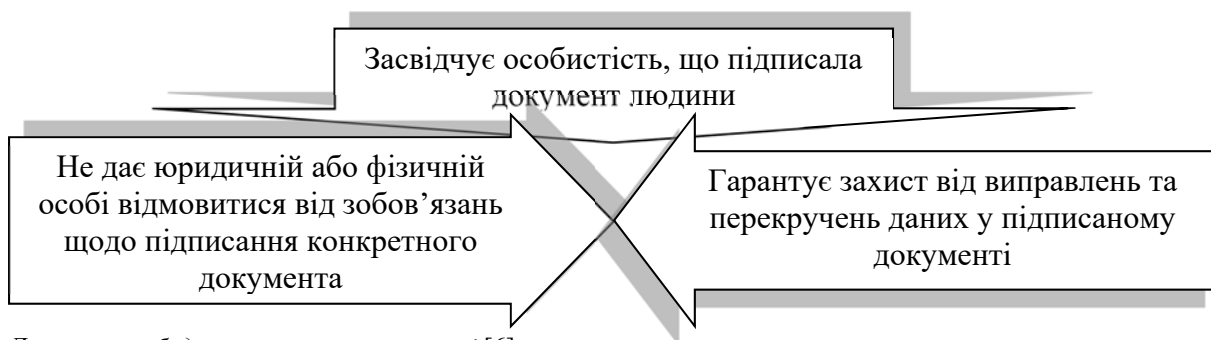
Одним із досягнень банківського сектора в області кібербезпеки в Україні став запуск системи онлайн-верифікації громадянина – BankID. Він являє собою систему контролю, яка дозволяє підтвердити особу користувача в Інтернеті, використовуючи його банківські дані. Ця система була створена за образом систем, які уже давно використовуються у Швеції та Фінляндії. В ній користувач зможе не тільки отримати виписки і різні документи на державних сайтах «у два кліки», без черг, а й оплатити будь-які послуги, адже банківська система верифікації надає миттєвий доступ до карти користувача. Взагалі банківська система Швеції є прикладом системи з високим рівнем обслуговування населення на високому технологічному рівні. Вона є лідером організації розвитку оплати товарів і послуг у цифровій валюті, як важливого інструменту у фінансовому механізмі країн з розвиненою економікою.

Для підвищення безпеки фінансових операцій в Україні ввели міжнародний стандарт для операцій з банківських карт з чипом – EMV. У серпні 2021 р. Національна платіжна система «Український платіжний простір» завершила імплементацію технології EMV 3-D Secure версії 2.2.0. EMV 3-D Secure повністю задовольняє вимоги європейської платіжної директиви PSD2 щодо використання суворої автентифікації та забезпечує надійний захист операцій електронної комерції. Завдяки її впровадженню посилюється безпека платежів в Інтернеті. Торговці зможуть забезпечити захист покупок як на вебсайтах, так і в мобільних застосунках. Це також має скоротити час покупок та кількість відмов.

Як свідчить досвід, використання EMV 3-D Secure дозволяє підвищити рівень конверсії платежів (тобто збільшити частку успішних платежів). Відповідно це робить взаємодію із власниками карток ПРОСТІР ще вигіднішою для торговців. Крім того, технологія надає можливість використовувати автентифікацію на основі ризиків. Банки – емітенти карток ПРОСТІР завдяки EMV 3-D Secure зможуть отримувати від торговців та обробляти велику кількість даних, що допоможе їм краще зрозуміти платіжну поведінку своїх клієнтів та точніше визначати потенційні ризики, поліпшуючи таким чином процес автентифікації.

У сучасних умовах все більшого поширення набуває електронний документообіг, застосування якого надає ряд суттєвих переваг порівняно з традиційним. Обов'язковим реквізитом кожного електронного документа є електронний цифровий підпис, який додається до цих електронних даних або логічно з ними поєднується і дає змогу підтвердити цілісність електронного документа та ідентифікувати особу. Він накладається за допомогою особистого ключа, володіє усіма властивостями підпису, поставленого власноруч (рис. 8).

Важливо додати, що наразі отримати ЕЦП як юридичним, так і фізичним особам можна через «Приватбанк» чи будь-який акредитований центр сертифікації ключів (АЦСК), для оформлення знадобиться паспорт громадянина України та довідка про присвоєння ідентифікаційного номера.

Джерело: побудовано автором на основі [6].

Рис. 8. Властивості підпису, поставленого власноруч а також ЕЦП

Висновки. Отже, оцінка запровадження діджиталізації та цифрових трансформацій банківської системи України надала змогу встановити, що діджиталізація банківської системи є потужним інструментом, здатним забезпечити подальший розвиток економіки України, сприяти підвищенню конкурентоздатності банків та зростанню рівня довіри клієнтів. При цьому необхідно наголосити на тому, що першочерговим завданням є використання новітніх світових цифрових інструментів та продуктів, покращення рівня кібербезпеки та впровадження заходів максимального захисту персональних даних клієнтів. Створення нових банківських продуктів, перехід на повне дистанційне керування – крок на шляху ефективності надання банківських послуг. Здорова конкуренція з банківськими системами країн ЄС є запорукою стабільності банківської сфери та розвитку України.

Список використаної літератури

1. Абрамова А. Системи ризиків діяльності комерційних банків в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4. С. 186–193.
2. Акименко Н. В., Мамонтенко Н. С. Банківська система в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 333–338.
3. Глущенко Ю. А., Ведмідь М. О. Діджиталізація та цифрові трансформації банківської системи України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 4. С. 80–89.
4. Завербний А. С., Сокульський Н. Р. Пандемія як каталізатор цифровізації банківської системи в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 5–9.
5. Коваленко В. В. Ризики відмивання грошей через банківську систему в умовах розвитку цифрової економіки. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 3-2. С. 89–93.
6. Кондрацька Н. М., Ковшун Н. Е., Дума В. Л. Необанкінг та цифрова трансформація банківської системи України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2021. Вип. 4. С. 59–69.
7. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Modern economics*. 2022. № 34. С. 90–96.